

Філософія

Історія філософії

УДК 323.1:316.75]:321(477:4)

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.10>

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВОПОЛОЖНИХ СКЛАДОВИХ САМОБУТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

ДЕРКАЧ Віталій

магістр богослов'я, викладач

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: vitaliy0502@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7706-801X>

Бібліографічний опис статті: Деркач В. (2024). Українська національна ідея як один із основоположних складових самобутності Української держави в контексті європейського співтовариства. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 111–113. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.10>

Сьогодні в Україні, яка в трагічних обставинах повномасштабної російської агресії та гострої ідеологічної боротьби змушена не лише захищати європейський вектор своєї історичної перспективи, але й боротися за саме існування власної державності та нації, неминуче актуалізується проблематика української національної ідеї. В умовах нових зовнішньополітичних викликів, пошук шляхів утвердження загальнонаціональної ідентичності залишається однією з важливих складових політики національної безпеки. Власне, українська національна ідея виникла й існує якраз для того, аби протистояти загарбницьким ідеям інших народів і сприяти утвердженню українства у всій повноті власного буття як самобутньої частини людства. Підґрунтям для поширення так званого руського світу на теренах України було знищення та нівелювання Української національної ідеї.

У національній ідеї концентруються відповіді на принципові питання – задля чого живе нація, у чому своєрідність її власного історичного буття, як вона реалізує себе в оточенні інших спільнот. Свідомість мети дає нації формотворчу енергію для діяльності, спрямованої на утвердження власного духу та забезпечення історичної перспективи, адже зусилля національного організму стають цілеспрямованими.

Саме поняття «українська національна ідея» вказує на те, що попри величезну кількість національних ідей різних націй і численних українських ідей щодо окремих питань, існує система власне національних орієнтирів українського народу, які ставлять за мету «утвердження української нації у всіх проявах її етнічної сутності» (Левко Лук'яненко).

Ключовими поняттями, які формують структуру національної ідеї виступають національні цінності, національні інтереси та національні цілі. На їх основі найкращі представники народу, які формують його інтелектуальний розум, і формулюють національну ідею як ідеалізоване прагнення соціуму.

Базову сутність концепту національної ідеї складають національні цінності, які, вказуючи на життєві орієнтири українського народу, зберігають його самобутність, виступають консолідуючими чинниками українського соціуму, творять ідеологічну основу українства. Аксіологічними первнями українців традиційно виступали свобода і демократизм, права і свободи людини, сім'я і родина, любов до власної землі, культури і традиції, добробут і вшанування природи, соціальна справедливість і правда, моральність і релігійність, толерантність, працелюбство, героїзм та інші засади українського національного характеру. Поступово все більшої ваги набували цінності незалежної держави, соборності, національної ідентичності, історичної пам'яті, армії і релігійних організацій як значущих суб'єктів національного життя тощо.

Пріоритетним завданням держави та національної еліти є визначення національних інтересів та цілей, які сприяють цілісному оформленню і поширенню української національної ідеї не лише у власному соціальному середовищі, але й на міжнародній арені.

Звичайно формулювання конкретного змісту національної ідеї носить історичний характер, адже вона не є непорушною доктриною чи єдиним вченням, а часто виражає інстинктивне прагнення народу до самозбереження, зміцнення культурної та політичної ідентичності. Національна ідея характеризує рівень національної свідомості народу та його еліти на конкретному історичному етапі розвитку, відображає їхню готовність адекватно відповідати на історичні виклики, які виникають перед національним організмом і змушують його шукати життєствердну стратегію безпеки та добробуту для своїх громадян.

На наш погляд, для дослідження феномену української національної ідеї оптимально застосовувати інтегрований підхід, який дозволить виявити ключові національні цінності та інтереси українців, їх взаємозв'язок у контексті проблем цивілізаційного поступу українства та національної безпеки. Для цього потрібно ретельно проаналізувати питання української національної ідеї у рефлексіях видатних вітчизняних мислителів, відображення змісту національного ідеалу у історичних документах та національних стратегіях минулого та сучасної доби.

Таким чином, національна ідея є виявом колективної волі до існування і служить дороговказом для цілеспрямованих зусиль нації. В умовах пріоритетності завдання формування загальнонаціональної ідентичності для

Української держави, українська національна ідея має виступати об'єктом всебічної рефлексії. Особисто ж для нас подальший науковий інтерес становитиме дослідження розуміння українськими мислителями місця релігійного чинника у національному бутті українського народу, а також оцінка ролі релігійних організацій та їхніх видатних представників як суб'єктів національного поступу українства і втілювачів його національної ідеї.

*Стаття надійшла до редакції 02.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 18.12.2023 р.*